

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Ректор
Богдан Буяк
10 березня 2022 р.

ПРОГРАМА

ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 032 ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ
при вступі на навчання для здобуття ступеня “Бакалавр”
для вступників на основі ОКР “Молодший спеціаліст”

Тернопіль – 2022

Програма фахового вступного випробування (іспит) зі спеціальності 032 «Історія та археологія» при вступі на навчання для здобуття ступеня «бакалавр» для вступників на основі ОКР «Молодший спеціаліст». Тернопіль, 2022. 13 с.

Укладачі:

Куций Іван Петрович, доктор історичних наук, професор кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичної науки

Терещенко Валентин Дмитрович, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичної науки

Федорів Ірина Олегівна, кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства.

Пояснювальна записка

Курс «Історія України» є однією з основних складових гуманітарної підготовки фахівців. Сьогодні, коли відбувається процес вітчизняного державотворення, усі гуманітарні сфери потребують активної підтримки, але, що особливо важливо, все це повинно підпорядковуватись завданням формування почуття національної гідності, честі, гордості за свій народ, за Україну. Все це і складає спектр духовних і моральних цінностей навчальної дисципліни.

Програма укладена на основі програми зовнішнього незалежного оцінювання з історії України, метою якого є оцінювання рівня сформованості історичних компетентностей випускників навчальних закладів освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст», визначення відповідності навчальних досягнень учня освітньому стандарту та чинній навчальній програмі. Її завдання полягає в оцінці знань і умінь випускників ОКР «Молодший спеціаліст»:

- про політичні, соціально-економічні, культурні події;
- встановлювати причинно-наслідкові зв'язки подій і явищ;
- визначати хронології соціально-економічних та політичних подій, їх зміст та послідовність;
- позначати на карті місця історичних подій;
- визначати передумови, причини, наслідки та особливості історичних подій, явищ, процесів;
- визначати найважливіші зміни, що відбувалися й відбуваються в житті людства.

Пропоновану **Програму з історії України** складено, враховуючи цілі, вимоги і зміст навчання історії в освітніх навчальних закладах ОКР «Молодший спеціаліст», закладені в Державному стандарті освіти та чинній програмі з історії України. Хронологічно програма охоплює весь зміст шкільних курсів історії України від найдавніших часів до сьогодення і складається з 32 теми.

Програма ґрунтується на принципах цілісності, наступності, системності та варіативності змісту, органічної єдності, діалектичної взаємодії різних підходів до вивчення історії. Невід'ємною складовою програми з історії України є перелік пам'яток архітектури та образотворчого мистецтва, обов'язкових для розпізнавання абітурієнтами.

Змістове наповнення завдань передбачає знання й володіння фактичним матеріалом, відображення ціннісно-сміслових, загальнокультурних, навчально-пізнавальних та інформаційних компетентностей, що досягаються шляхом вивчення історії України різних епох та комунікативних, творчо-діяльнісних і освітніх технологій оволодіння навчальним матеріалом.

Форма проведення вступного випробування для випускників навчальних закладів освітньо-кваліфікаційного рівня «Молодший спеціаліст» на спеціальність 032 «Історія та археологія» для здобуття ступеня «бакалавр» – письмовий іспит.

Перелік тем для підготовки

1. Стародавня історія України.
2. Русь-Україна (Київська держава).
3. Русь-Україна за часів роздробленості. Галицько-Волинська держава.
4. Політичний устрій, соціально-економічний, культурний розвиток Київської держави та Галицько-Волинської держави у IX–XIV ст.
5. Руські удільні князівства у складі іноземних держав (у другій половині XIV – першій половині XVI ст.). Кримське ханство.
6. Українські землі в другій половині XVI ст.
7. Українські землі в першій половині XVII ст.
8. Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.
9. Козацька Україна наприкінці 50 – 80-х рр. XVII ст.
10. Українські землі наприкінці XVII – першої половини XVIII ст.
11. Українські землі в другій половині XVIII ст.
12. Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.
13. Українські землі у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.
14. Культура України кінця XVIII – першої половини XIX ст.
15. Українські землі у складі Російської імперії в другій половині XIX ст.
16. Західноукраїнські землі у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії у другій половині XIX ст.
17. Культура України в другій половині XIX – початку XX ст.
18. Українські землі у складі Російської імперії 1900–1914 рр.
19. Українські землі у складі Австрійської імперії 1900–1914 рр.
20. Україна в Першій світовій війні.
21. Початок української революції.
22. Розгортання української революції. Боротьба за відновлення державності.
23. Встановлення комуністичного тоталітарного режиму в Україні.
24. Утвердження більшовицького тоталітарного режиму в Україні.
25. Західноукраїнські землі в міжвоєнний період.
26. Україна під час Другої світової війни.
27. Україна в перші повоєнні роки (1945 – початок 1950-х рр.).
28. Україна в умовах десталінізації.
29. Україна в період загострення кризи радянської системи.
30. Розпад Радянського Союзу та відновлення незалежності України.
31. Становлення України як незалежної держави.
32. Творення нової України.

Зміст програми (згідно програми ЗНО)

Стародавня історія України. Поява та розселення людей на території України. Поширення землеробства й скотарства на землях України. Кочовики за раннього залізного віку. Заснування античних міст-колоній у Північному Причорномор'ї та Криму. Перші писемні згадки про давніх слов'ян (венедів,

антів, склавинів). Велике розселення слов'ян.

Русь-Україна (Київська держава). Розселення східнослов'янських племінних союзів. Утворення Київської Русі. Внутрішньо- та зовнішньополітична діяльність князів/княгині: Олега, Ігоря, Ольги, Святослава. Князювання Володимира Великого та Ярослава Мудрого. Запровадження християнства як державної релігії. Спорудження Софійського собору.

Київська держава за часів роздробленості. Галицько-Волинська держава. Правління Ярославичів. Боротьба за київський стіл між Ярославичами. Князювання Володимира Мономаха та його сина Мстислава в Києві.

Об'єднання Галицького та Волинського князівств. Князювання Данила Романовича. Монгольська навала на південно-західні землі Русі. Галицько-Волинська держава за нащадків Данила Романовича.

Політичний устрій, соціально-економічний, культурний розвиток Київської та Галицько-Волинської держави у IX – XIV ст. Розвиток суспільно-політичного та господарського життя Київської Русі та Галицько-Волинської держави. Поширення писемності. Розвиток культури та освіти Київської Русі та Галицько-Волинської держави.

Руські удільні князівства у складі іноземних держав (у другій половині XIV – першій половині XVI ст.). Кримське ханство. Боротьба Польщі та Литви за Галицько-Волинську спадщину. Входження українських земель до складу інших держав. Кревська унія. Остаточна ліквідація Київського та Волинського удільних князівств. Утворення Кримського ханства. Перехід кримських ханів у васальну залежність від Туреччини. Виникнення українського козацтва. Соціально-економічне життя. Розвиток культури та освіти.

Українські землі у складі Речі Посполитої в другій половині XVI ст. Люблінська унія та її вплив на українські землі. Зміни у соціальній структурі українського суспільства. Виникнення Запорізької Січі. Повстання 90-х років XVI ст. Братський рух. Утворення греко-католицької церкви. Розвиток культури й освіти.

Українські землі у складі Речі Посполитої в першій половині XVII ст. Зміни в соціально-економічному житті. Розвиток міст. Вплив Берестейської унії на розвиток церковного життя в Україні. Відновлення церковної православної ієрархії 1620 р. Розвиток культури та освіти. Морські походи козаків. Участь українського козацтва у Хотинській війні. Козацькі повстання 1620-х – 1630-х рр.

Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст. Національно-визвольна війна українського народу. Зміни в суспільно-політичному житті. Утворення української козацької держави – Війська Запорізького. Зовнішньополітична діяльність уряду Б. Хмельницького.

Козацька Україна в 50–80-ті рр. XVII ст. Гетьманування І. Виговського. Ухвалення Гадяцьких пунктів. Московсько-українська війна. Гетьманування Ю. Хмельницького. Поділ Гетьманщини. Гетьманування П. Тетері, І. Брюховецького, П. Дорошенка, Д. Многогрішного, І. Самойловича. Чигиринські походи турецько-татарського війська. Занепад Правобережжя. Запорозька Січ у складі Гетьманщини. Адміністративно-територіальний устрій Слобідської України.

Українські землі наприкінці XVII – в першій половині XVIII ст. Гетьманування І. Мазепи, І. Скоропадського, Д. Апостола. Обмеження автономії Гетьманщини. «Правління Гетьманського уряду» 1734 р. Розвиток культури та освіти.

Українські землі в другій половині XVIII ст. Гетьманування К. Розумовського. Ліквідація автономного устрою Гетьманщини. Діяльність Другої Малоросійської колегії. Ліквідація Запорозької Січі. Скасування козацького устрою на Слобожанщині. Заселення Південної України. Розгортання гайдамацького та опришківського рухів. Зміни в політичному становищі Правобережної України після поділів Речі Посполитої. Розвиток культури, науки, освіти.

Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII - у першій половині XIX ст. Включення українських земель до складу Російської імперії. Адміністративно-територіальний поділ українських земель. Промисловий переворот та зародження ринкової економіки. Розвиток національного руху. Поширення на Україну російського та польського суспільних рухів. Повстання під проводом У. Кармалюка.

Українські землі у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Включення західноукраїнських земель до складу Австрійської імперії, адміністративно-територіальний поділ західноукраїнських земель, реформи Марії Терезії та Йосифа II та українські землі, діяльність «Руської трійці». Діяльність Головної руської ради (ГРР).

Культура України кінця XVIII – першої половини XIX ст. Національне відродження. Відкриття університетів. Зміни в освіті. Поява «Історії русів». Розвиток літератури, мистецтва, архітектури.

Українські землі у складі Російської імперії в другій половині XIX ст. Реформи 60 – 70-х рр. XIX ст. і процеси модернізації в Україні. Політика російського царизму щодо України. Розвиток громадівського руху. Діяльність «Південно-Західного відділу Російського географічного товариства».

Українські землі у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії у другій половині XIX ст. Національна політика австрійського уряду щодо українських земель. Розвиток кооперативного руху, трудова еміграція. Політизація національного руху й утворення перших політичних партій: Русько-української радикальної партії (РУРП), Української Національно-демократичної партії (УНДП), Української соціал-демократичної партії (УСДП). Діяльність культурно-освітнього товариства «Просвіта».

Культура України в другій половині XIX – початку XX ст. Піднесення української культури. Освіта. Розвиток науки. Розвиток літератури, музичного, образотворчого, театрального мистецтва. Українські підприємці-благодійники. Церковне життя.

Українські землі у складі Російської імперії у 1900–1914 рр. Утворення монополістичних об'єднань в Україні. Становлення і консолідація української нації. Створення політичних партій Наддніпрянщини. Самостійницька і автономістська течії в національному русі. Події революції 1905–1907 рр. в Україні. Діяльність українських парламентських громад в I та II Державних Думах. Посилення національного гніту в Наддніпрянській Україні у 1907–1914 рр. Земельна реформа П. Столипіна та її вплив на Україну.

Українські землі у складі Австро-Угорщини (1900–1914 рр.). Становище промисловості та сільського господарства. Радикалізація українського

політичного руху. Вплив Української греко-католицької церкви на піднесення національної свідомості населення Західної України. Боротьба політичних партій Західної України за реформу виборчої системи.

Україна в Першій світовій війні. Позиції українських політичних сил Наддніпрянської України та західноукраїнських земель щодо війни. Перебіг воєнних дій на території України. Діяльність австрійської та російської адміністрації в Галичині. Бойовий шлях легіону Українських січових стрільців.

Початок української революції. Революційні події в Україні у 1917 - на початку 1918 р. Еволюція поглядів політичних сил України щодо самовизначення українців (Універсали Центральної Ради). Політика Української Центральної Ради в умовах загострення конфлікту з Тимчасовим урядом та більшовицькою Росією. Проголошення Української Народної Республіки. Війна радянської Росії з УНР. Проголошення незалежності УНР.

Розгортання української революції. Боротьба за відновлення державності. Брестський мир між УНР та державами Четверного союзу, Військова конвенція УНР з Німеччиною та Австро-Угорщиною. Прийняття Конституції УНР. Гетьманський переворот і утворення Української Держави. Утворення ЗУНР. Прихід до влади Директорії. Акт злуки УНР та ЗУНР. Окупація військами Антанти півдня України. Денікінський режим в Україні. «Київська катастрофа». Більшовицький режим в Україні. Друга радянсько-українська війна. Прийняття Конституції УСРР 1919 р. «Чортківська офензива». Перший «Зимовий похід» Армії УНР. Варшавська угода між УНР та Польщею. Польсько-радянська війна на території України. Утворення Галицької СРР. Другий «Зимовий похід» Армії УНР.

Встановлення комуністичного тоталітарного режиму в Україні. Входження УСРР до складу СРСР. Голод у південних губерніях УСРР. Неп в УСРР. Відбудова народного господарства. Політика «коренізації» в УСРР (українізація). Кампанія з ліквідації неписьменності дорослих. Українське національне відродження 20-х рр. Боротьба з націонал-комунізмом.

Утвердження більшовицького тоталітарного режиму в Україні. Радянська модернізація в Україні. Суспільно-політичне, соціально-економічне, культурне та релігійне життя. Масові репресії. Ідеологізація суспільного життя, культ особи. Згортання українізації.

Західноукраїнські землі в міжвоєнний період. Українські землі у складі Польщі, Румунії, Чехословаччини. Економіка українських земель. Різні течії в суспільно-політичному русі, радикалізація політичного життя в 1930-х роках.

Україна під час Другої світової війни. Початок Другої світової війни. Включення Західної України, Бессарабії та Північної Буковини до складу УРСР. Початок Великої Вітчизняної війни. Встановлення нацистського окупаційного режиму. Розгортання радянського партизанського руху. Діяльність ОУН. Утворення УПА. Визволення України. Депортація кримських татар та інших народів Криму. Перемога у Великій Вітчизняній війні.

Україна в перші повоєнні роки (1945 – початок 1950-х рр.).

Зовнішньополітична діяльність УРСР. Адміністративно-територіальні зміни. Відбудова промисловості. Голод в Україні 1946–1947 рр. Радянізація західних областей України. Боротьба ОУН та УПА. Розгортання ідеологічних кампаній.

Україна в умовах десталінізації. Лібералізація суспільно-політичного життя УРСР в середині 1950–1960-х рр.: припинення масових репресій, реабілітація. Зміни адміністративно-територіального устрою УРСР. Зміни в промисловості та сільському господарстві, соціальній сфері. Реформування управління економікою. Виникнення руху «шістдесятників», дисидентського руху наприкінці 1950 – початку 1960-х рр.

Україна в період загострення кризи радянської системи. Політико-ідеологічна криза радянського ладу в Україні (середина 1960 – початок 1980-х рр.). Кадрові зміни в політичному керівництві УРСР. Конституція УРСР 1978 р. Спроби економічних реформ у другій половині 1960-х рр. Тенденції розвитку соціальної сфери. Культура і духовне життя. Русифікація. Опозиційний рух.

Розпад Радянського Союзу та відновлення незалежності України. Початок «перебудови». Загострення соціально-економічної кризи. Фінансове становище та рівень життя населення. Чорнобильська катастрофа.

Зростання соціальної та національної активності українського суспільства наприкінці 1980-х рр. Загальноукраїнський страйк шахтарів. Політичні реформи. Формування багатопартійності, виникнення Народного руху України за перебудову, перші альтернативні вибори до Верховної Ради.

Прийняття Декларації про державний суверенітет. Акт проголошення незалежності України. Проведення референдуму та виборів Президента України.

Становлення України як незалежної держави. Початок державотворчих процесів. Заснування Збройних Сил. Дострокові вибори до Верховної Ради та вибори Президента України. Прийняття державної символіки, формування інституту громадянства. Прийняття Конституції 1996 р. Приватизація засобів виробництва. Лібералізація цін. Грошова реформа. Диференціація суспільства. Інтегрування України у європейське та світове співтовариство. Соціально-економічне та культурне життя.

Творення нової України. Інтегрування України у європейське та світове співтовариство. Режим безвізового в'їзду громадян України до Європи. Соціально-економічне та культурне життя. Агресія Росії проти України. Волонтерський рух. Реакція міжнародної спільноти. Спроби мирного врегулювання.

ДОДАТОК ДО ПРОГРАМИ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Перелік пам'яток архітектури та образотворчого мистецтва, обов'язкових для розпізнавання абітурієнтами

Виникнення та розквіт Київської Русі

- Софійський собор в Києві (перша половина XI ст.). Сучасний вигляд.
- Мозаїки Богоматері Оранти та Христа Вседержителя із Софійського собору в Києві.
- Спасо-Преображенський собор в Чернігові. 1036. Сучасний вигляд.
- Успенська соборна церква Києво-Печерського монастиря. 1073–1087. Реконструкція. Сучасний вигляд.

– Вишгородська ікона Богородиці (візантійська традиція). 1 пол. XII ст.

– Євангеліст Лука. Мініатюра з Остромирового Євангелія. 1056–1057.

– Родина князя Святослава Ярославовича. Мініатюра з «Ізборника» 1073.

Київська Русь за часів роздробленості. Галицько-Волинська держава

– Мозаїчна композиція «Євхаристія» з Михайлівського Золотоверхого собору. 1108–1113.

– Холмська ікона Богородиці (візантійська традиція). XI ст.

– Свенська ікона Богородиці зі святими Антонієм та Феодосієм Печерськими (початок XII ст.)

– Дорогобузька ікона Богородиці (остання третина XIII ст.)

– Успенський собор у Володимирі. 1161. Реконструкція.

– П'ятницька церква в Чернігові. Кінець XII ст.

– Церква святого Пантелеймона в Галичі. Кінець XII ст.

– Вежа в селі Стовп поблизу Холма. Середина XIII ст.

Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав (у другій половині XIV – першій половині XVI ст.)

– Вірменський собор у Львові. 1363.

– Верхній замок у Луцьку. 2 пол. XIV ст.

– Кам'янець-Подільська фортеця

– Хотинська фортеця

– Покровська церква-фортеця в с. Сутківцях.

– Ікона Богородиці з пророками з церкви у Підгородцях.

Українські землі в другій половині XVI ст.

– Ікона Успіння Богородиці перемишльського маляра Олексія Горошковича. 1547.

– Мініатюри Пересопницького Євангелія. Між 1556–1561.

– Церква Зішестя Святого Духа в Потеличі

– Успенська церква та вежа Корнякта у Львові.

– Будинок Корнякта у Львові

– Меджибізький замок

– Острозький замок

– Гравюра із зображенням Євангеліста Луки з львівського «Апостола». 1574.

Українські землі в першій половині XVII ст.

– Ікона «Христос перед Пілатом» М. Петраховича з Успенської церкви у Львові.

– Ікона «Святий Миколай» з київської церкви Святого Миколая Набережного.

– Замок у Підгірцях (Львівщина) 1630–1640-і рр.

– Троїцький Межиріцький монастир-фортеця поблизу Острога

– Портрет князя Криштофа Збарзького. Після 1622.

– Портрет Петра Конашевича-Сагайдачного з книги «Вірші на жалісний погреб шляхетного рицаря Петра Конашевича-Сагайдачного». 1622.

Національно-визвольна війна

– Портрет Богдана Хмельницького. Гравюра В. Гондіуса. Середина XVII ст.

– Ікона Покрову Богородиці із зображенням Богдана Хмельницького. 1 пол. XVIII ст.

– Іллінська церква в Суботіві. Реконструкція. 1656.

Українські землі в 60–80-ті рр. XVII ст.

- Троїцький собор Густинського монастиря. 1674–1676.
- Троїцький собор Троїцько-Іллінського монастиря в Чернігові. 1679–1695.
- Покровський собор у Харкові. 1689.

Українські землі наприкінці XVII – у першій половині XVIII ст.

- Ікона «Архангел Михаїл» Івана Рутковича.
- Ікона «Вознесіння Богородиці» Йова Кондзелевича.
- Гравюра «І. Мазепа серед своїх добрих справ» І. Мигури. 1706.
- Ікона «Зустріч Марії з Єлизаветою» з церкви Покрову Богородиці в Сулимівці на Київщині. 30-ті роки XVIII ст.
- Портрет Григорія Гамалії. Кінець XVII ст.
- Георгіївська церква Видубицького монастиря в Києві. 1696–1701.
- Преображенська церква у Великих Сорочинцях. 1732.

Українські землі в другій половині XVIII ст.

- Ікона Моління з Вознесенської церкви в Березні. Близько 1762.
- Троїцька соборна церква в Самарській слободі (Новомосковську). 1773–1779.
- Покровська церква в Києві. 1766.
- Успенська соборна церква Почаївської лаври. 1771–1783.
- Собор Святого Юра у Львові. 1744–1762.
- Скульптурна група святого Юрія змієборця на фасаді собору святого Юра у Львові. Скульптор Й. Пінзель.
- Портрет Павла Руденка роботи В.Боровиковського. Початок 1780-х рр.
- Палац Кирила Розумовського в Батурині.

Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій у першій половині XIX ст.

- Живописні твори Т. Шевченка: «Автопортрет» (1840), «Катерина» (1842), офорти з «Живописної України» на історичну тематику.
- Картина «Дівчина з Поділля» В. Тропініна
- Будівля Київського університету (1837–1843)

Українські землі у складі Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперії у другій половині XIX ст. – початку XX ст.

- Будинок Полтавського земства (нині Полтавський краєзнавчий музей). 1903–1908.
- Будинок з химерами в Києві. 1902–1903.
- Будівлі театру в Одесі. 1883–1887.
- Будівля банку «Дністер» у Львові. 1905–1906.
- Будинок резиденції митрополита Буковини в Чернівцях (нині Національний університет). 1864–1873.
- Володимирський собор у Києві. 1862–1896.
- Картини «Сінокіс», «Ворожіння» М. Пимоненка.
- Картини «Козаки в степу», «Весняний день в Україні» С. Васильківського.
- Картина «Запорожці пишуть листа турецькому султанові» І. Рєпіна. 1878–1891.
- Картина «Дніпро біля Києва» І. Труша. 1910.
- Пам'ятник Б.Хмельницькому в Києві. Скульптор М. Микешин. 1888.

Критерії оцінювання

При оцінюванні навчальних досягнень з історії України враховується:

- рівень оволодіння історичними знаннями; знання хронологічних меж періодів, найважливіших історичних подій і процесів; визначення характерних суттєвих рис історичних явищ і подій;
- рівень умінь групування (класифікації) фактів за вказаною ознакою, розкриття причинно-наслідкових зв'язків між подіями;
- рівень оволодіння практичними вміннями та навичками роботи з історичними джерелами; обґрунтування власного ставлення учня щодо історичної події, явища, діяча.

Структура оцінки і порядок оцінювання проводиться за шкалою від 100 до 200 балів.

I. Початковий (100 – 123 бали)

1. Абитурієнт (абитурієнтка) називає одну-дві події, дати, історичні постаті чи історико-географічні об'єкти.
2. Абитурієнт (абитурієнтка) називає декілька подій, дат, історичних постатей або історико-географічних об'єктів; вибирає правильний варіант відповіді на рівні «так-ні»; має загальне уявлення про лічбу часу в історії.
3. Абитурієнт (абитурієнтка) двома-трьома простими реченнями розповісти про історичну подію чи постать; впізнати її за описом; співвіднести рік зі століттям, століття – з тисячоліттям; має загальне уявлення про історичну карту.

II. Середній (124 – 160 балів)

1. Абитурієнт (абитурієнтка) репродуктивно відтворює невелику частину навчального матеріалу теми, пояснюючи історичні терміни, подані у тексті підручника, називаючи одну-дві основні дати; показуючи на карті історико-географічний об'єкт.
2. Абитурієнт (абитурієнтка) з допомогою вчителя відтворює основний зміст навчальної теми, визначати окремі ознаки історичних понять, називати основні дати; показувати на історичній карті основні місця подій.
3. Абитурієнт (абитурієнтка) самостійно відтворює фактичний матеріал теми, давати стисло характеристику історичній постаті, встановлювати послідовність подій; користуватись за допомогою вчителя наочними та текстовими джерелами історичної інформації.

III. Достатній (161 – 180 балів)

1. Абитурієнт (абитурієнтка) послідовно і логічно відтворює навчальний матеріал теми, виявляє розуміння історичної термінології, характеризує події (причини, наслідки, значення), виокремлює деякі ознаки явищ та процесів; «читає» історичні карти з допомогою їх легенди; використовує історичні документи як джерело знань
2. Абитурієнт (абитурієнтка) володіє навчальним матеріалом і використовує знання за аналогією, дає правильне визначення історичних понять, аналізує описані історичні факти, порівнює однорідні історичні явища, визначає причинно-наслідкові зв'язки між ними, встановлює синхронність подій у межах теми; дає словесний опис історичних об'єктів, використовуючи легенду карти.

3. Абітурієнт (абітурієнтка) оперує навчальним матеріалом, узагальнює окремі факти і формулює нескладні висновки, обґрунтовуючи їх конкретними фактами; дає порівняльну характеристику історичних явищ, самостійно
4. встановлює причинно-наслідкові зв'язки; синхронізує події у межах курсу, аналізує зміст історичної карти.

IV. Високий (181 – 200 балів)

1. Абітурієнт (абітурієнтка) використовує набуті знання для вирішення нової навчальної проблеми; виявляє розуміння історичних процесів; робить аргументовані висновки, спираючись на широку джерельну базу; рецензує відповіді учнів; порівнює і систематизує дані історичних карт; синхронізує події вітчизняної та всесвітньої історії.
2. Абітурієнт (абітурієнтка) володіє глибокими знаннями, може вільно та аргументовано висловлювати власні судження, співвідносити історичні процеси з періодом на основі наукової періодизації історії.
3. Абітурієнт (абітурієнтка) системно володіє навчальним матеріалом; самостійно характеризує історичні явища, виявляє особисту позицію щодо них; уміє виокремити проблему і визначити шляхи її розв'язання; користується джерелами інформації, аналізує та узагальнює її.

Рекомендована література

1. Алексеев Ю. М., Вертерел А. Г. Історія України.: Навчальний посібник. К: Каравела, 2004. 256 с.
2. Бойко О. Д. Історія України. К: ВЦ “Академія”, 2001. 656 с.
3. Власов В.С. Історія України: 8 кл.: підруч. для загальноосвіт. навч. закл. / В.С. Власов. К.: Генеза, 2008. 304 с.: іл., карти.
4. Гісем О.В., Мартинюк О.О., Трухан О.Ф. Історія України. 7–9 класи: Наочний довідник / О.В. Гісем, О.О. Мартинюк, О.Ф. Трухан. К.; Харків: Веста, 2007. 176 с.
5. Гісем О.В., Мартинюк О.О. Історія України. 10–11 класи: Наочний довідник / О.В.Гісем, О.О.Мартинюк. К.; Х.: Веста, 2007. 152 с.
6. Історія України: Довідник для абітурієнтів та школярів загальноосвітніх навчальних закладів. / С. В. Кульчицький, Ю. А. Мицик, В. С. Власов. К.: Літера ЛТД, 2009. 528 с.
7. Історія українського козацтва: нариси у 2-х т. / Редкол. В. А. Смолій та ін. К: Вид. дім Києво-Могилянської академії, Т. 1. 2006. 799 с.
8. Історія України: нове бачення / Під ред. В. А. Смолія. К: Альтернатива, 2000. 464 с.
9. Кудряченко А. І. Політична історія України ХХ століття: підручник / Кудряченко А. І., Калінічева Г. І., Костира А. А. К: МАУП, 2006. 694 с.
10. Реєнт О. Історія України: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. Реєнт, О. Малій. К.: Генеза, 2009. 240 с.: іл., карти.
11. Реєнт О.П., Малій О.В. Історія України: Підручн. для 10 класу загальноосвіт. навч. закл. К.: Генеза, 2010. 240 с.
12. Смолій В.А. Історія України: Підруч. для 7 кл. загальноосвіт. навч. закл. / В. А. Смолій, В. С. Степанков. К.: Генеза, 2007. 224 с.: іл., карти.

13. Турченко Ф. Г. Історія України.: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Ф. Г. Турченко, В. М. Мороко. 2-ге вид. К.: Генеза, 2011. 352 с.: іл., карти.
14. Турченко Ф. Г. Новітня історія України. Частина перша. 1914–1939. Підруч. для 10-го кл. серед. загальноосвіт. навч. закл. / Ф.Г.Турченко. Вид. 3-те, виправл. та допов. К.: Генеза, 2003. 352 с.: іл.
15. Турченко Ф.Г. Новітня історія України (1939 – початок ХХІ ст.): Підручник для 11-го кл. серед. загальноосв. навч. закл. / Ф.Г.Турченко, П.П.Панченко, С.М.Тимченко. Вид. 5-те, доопрац. й допов. К.: Генеза, 2006. 384 с.: іл., карти.
16. Уривалкін О. М Історія України (середина ХІІІ – середина ХVІІ ст.). К.: Кондор, 2005. 281 с.
17. Уривалкін О. М. Історія України (кінець ХVІІ – початок ХХІ ст.). К.: КНТ, 2007. 433 с.